

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАРТИНЕНКО ОЛЕНА ЄВГЕНІВНА

УДК 378.147.091.33 – 028.17:811.111'25]:37.018.43 (043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ В АУДІОВАННІ
В УМОВАХ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі методики викладання іноземних мов й інформаційно-комунікаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
ПИСАНКО Марія Леонідівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
доцент кафедри методики викладання іноземних мов
й інформаційно-комунікаційних технологій.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЧЕРНОВАТИЙ Леонід Миколайович,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
професор кафедри теорії та практики перекладу
англійської мови;

кандидат педагогічних наук, доцент
КРАПЧАТОВА Ярослава Анатоліївна,
Національна академія Служби безпеки України,
доцент кафедри романо-германських мов
Навчально-наукового центру мовної підготовки.

Захист відбудеться «29» травня 2018 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.054.01 у Київському національному лінгвістичному університеті (03150, м. Київ-150, вул. Лабораторна 5/17).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного лінгвістичного університету (03150, м. Київ-150, вул. Велика Васильківська, 73).

Автореферат розісланий «26» квітня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Б. Бігич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Можливості сучасних інформаційних технологій у процесі навчання розкривають нові обрії в українській освіті. Зокрема, студенти заочної форми навчання (ЗФН) мають можливість отримувати якісну освіту дистанційно, застосовуючи у навчанні сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Відповідно до Закону України про вищу освіту для студентів ЗФН, отримання знань відбувається дистанційно і характеризується як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу.

Соціальне замовлення суспільства передбачає підготовку висококваліфікованих перекладачів, яка неможлива без сформованої у студентів компетентності в аудіюванні. Проте беручи до уваги те, що усне повідомлення навіть рідною мовою не завжди сприймається у повному обсязі, у майбутніх перекладачів ЗФН англomовна компетентність в аудіюванні (АКА) формується з певними труднощами. Тому процес підготовки перекладачів ЗФН залишається на недостатньо якісному рівні і не завжди відповідає реальним потребам ринку праці у різних країнах світу.

Проблемі формування АКА присвятили свої роботи багато дослідників. Л. Ю. Куліш (1982) досліджувала залежність сприйняття повідомлення від звукових характеристик індивіда. О. Б. Бігич (2012), О. Ю. Бочкарьова (2007), М. Андервуд (М. Underwood) (1990) вивчали особливості процесу навчання сприймання і розуміння іншомовного мовлення на слух. Дослідження В. В. Черниш (2001) пов'язані з проблемою англomовного аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів. Л. П. Баженова (2010), Бім І. Л. (2008), Н. Д. Гальскова (2009), Л. Й. Іщенко (2012), Кулезньова (2010) вивчали мотиваційну базу формування вмінь аудіювання, теоретичні передумови та методичні засади організації контролю рівня сформованості вмінь аудіювання. А. Андерсон (А. Anderson) (1988), Н. В. Єлухіна (1991), І. О. Зимняя (2011), Т. Лінч (Т. Lynch) (1988), Д. Л. Морозов (2013) займалися вивченням труднощів аудіювання, розробкою вправ для аудіювання, націлених на розуміння повідомлення. Різні рівні розуміння аудіотекстів і види аудіювання досліджували: І. Л. Бім (1997) аудіювання з повним розумінням, з розумінням основного змісту, з вибіркоким змістом; І. А. Дехерт (1984) із загальним розумінням змісту, з повним розумінням змісту; Л. Ю. Куліш (1991) фрагментарне, загальне (глобальне), повне (детальне), критичне аудіювання; Н. В. Єлухіна (1996), Н. Д. Гальскова (2005) аудіювання з глобальним (загальним) розумінням, з детальним (повним) розумінням, критичне розуміння; М. Рост (М. Rost) (2010), П. Ур (Р. Ur) (1997) (глобальне, детальне, пошукове аудіювання). Створенням методик навчання аудіювання займалися Я. А. Крапчатова (організація само- і взаємоконтролю рівня сформованості англomовної компетенції в аудіюванні у майбутніх філологів), Н. С. Левчик (формування англomовної аудитивної компетентності майбутніх учителів англійської мови), Л. В. Шевкопляс (формування англomовної компетенції в аудіюванні майбутніх вчителів у процесі самостійної роботи), О. Я. Пантєєва (дослідження проблемного підходу в організації навчання аудіювання студентів молодших курсів мовного факультету), В. О. Цибаньова (модульне навчання іншомовної аудитивної компетенції студентів-лінгвістів); навчання аудіювання

текстів різних жанрів досліджували Р. І. Вікович (навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англомовних теленовін), М. І. Заболотна (навчання аудіювання англомовних публіцистичних текстів старшокласників в умовах профільного навчання) та інші.

Успішне навчання аудіювання текстів різних жанрів можливе за умови використання студентами стратегій аудіювання (СтА), які є предметом дослідження таких науковців як Г. Букк (G. BUCK) (аналіз когнітивних і метакогнітивних СтА), С. В. Говорун (розгляд стратегій формування навичок і розвитку вмінь аудіювання на основі механізмів сприйняття і розуміння мовлення на слух), О. В. Мартинюк (дослідження стратегій формування іншомовної аудитивної компетенції), А. Е. Міхіна (методика формування СтА у студентів немовного закладу вищої освіти (ЗВО): англійська мова), Д. Нунан (D. Nunan) (розвиток когнітивних СтА), Т. В. Фінаєва (аналіз СтА, які використовують студенти першого курсу мовних факультетів університетів), Л. Вандергріфт (L. Vandergrift), Дж. Кемп (J. Kemp), Ф. Серрі (F. Serri) (дослідження зв'язку між аудитивними здібностями студентів і їх вмінням використовувати СтА) та інші.

Навчання аудіювання студентів ЗФН текстів різних жанрів ефективно здійснювати за допомогою дистанційних технологій навчання (кейс-технології, Інтернет-технології, ТВ-технології), які вивчалися О. О. Андрєєвим, Т. І. Коваль, В. М. Кухаренко, Н. В. Майер, Є. С. Полат, А. В. Хуторським тощо. Кейс-технологія передбачає використання "електронних кейсів" – розміщених в мережі Інтернет комп'ютерних засобів навчання, які містять комплекти навчально-методичних матеріалів (Н. В. Майер). Незважаючи на те, що ЗВО вже працюють над розробкою комплектів навчально-методичних матеріалів з англійської мови для студентів мовних факультетів університетів, проблема створення і впровадження електронних кейсів з дисципліни "Перша іноземна мова (англійська)" для майбутніх перекладачів в умовах ЗФН залишається теоретично малодослідженою і практично не розробленою. За результатами анкетування, проведеного нами у 2014-2015 н. р. серед викладачів у чотирьох ЗВО, визначено, що студенти другого року навчання демонструють повну готовність до навчання аудіювання текстів різних жанрів дистанційно за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на противагу студентам першого року навчання. Саме тому розроблена нами методика спрямована на навчання аудіювання майбутніх перекладачів ЗФН другого року навчання.

Таким чином, **актуальність дослідження проблеми формування у перекладачів другого року АКА із застосуванням сучасних дистанційних технологій навчання в умовах ЗФН зумовлюється низкою факторів:** реформуванням системи освіти України, розвитком наукової й інноваційної діяльності в освіті та оновленням державних стандартів; низьким рівнем сформованості у студентів ЗФН компетентності в аудіюванні англійською мовою (згідно з результатами тестування і анкетування, проведених у чотирьох ЗВО України у 2014-2015 н. р.); відсутністю методики формування АКА у майбутніх перекладачів ЗФН та розробкою відповідного електронного кейсу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: вибір напрямку дослідження пов'язаний з науковою темою кафедри "Методика навчання іноземних мов і культур у системі неперервної освіти" Київського національного

лінгвістичного університету (протокол № 4 від 27.10.2014) та з вимогами до оволодіння іноземною мовою (ІМ), що зазначені в чинних навчальних програмах. Тему дисертації затверджено вченою радою КНЛУ (протокол № 7 від 25.12.2014) і міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 140 від 13.02.2015).

Об'єктом дослідження є процес формування у майбутніх перекладачів англomовної компетентності в аудіюванні.

Предметом дослідження виступає методика формування англomовної компетентності в аудіюванні засобами дистанційних технологій у майбутніх перекладачів заочної форми другого року навчання.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці та експериментальній перевірці ефективності методики формування англomовної компетентності в аудіюванні у майбутніх перекладачів в умовах ЗФН.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**: 1) дослідити історію розвитку проблеми формування АКА у майбутніх перекладачів в умовах ЗФН: проаналізувати методичні підходи до навчання аудіювання та визначити релевантні підходи щодо формування АКА в умовах ЗФН, описати спеціальні принципи та технології ДН; 2) конкретизувати мету і зміст навчання аудіювання англійською мовою майбутніх перекладачів ЗФН та провести анкетне опитування та тестування студентів для визначення рівня розвитку аудитивних вмінь студентів і їх відповідність меті і змісту навчання згідно з програмними вимогами, охарактеризувати особливості формування АКА у майбутніх перекладачів в умовах ЗФН; 3) розробити методику формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН: визначити критерії відбору аудіоматеріалів для навчання аудіювання майбутніх перекладачів, відібрати відповідні навчальні матеріали, створити підсистему і на її основі комплекси вправ для формування у майбутніх перекладачів АКА, укласти пам'ятки для аудіювання інтерв'ю, фрагментів лекцій, оголошень, новин; 4) описати особливості застосування віртуального навчального середовища Moodle та розробити модель організації формування АКА майбутніх перекладачів засобами віртуального навчального середовища Moodle в умовах ЗФН; 5) підготувати і провести методичний експеримент для перевірки ефективності методики формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН; за результатами методичного експерименту укласти методичні рекомендації для викладачів щодо організації процесу формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН.

Вирішення поставлених завдань потребувало застосування таких **методів дослідження**: *теоретичних* – вивчення та критичний аналіз наукової літератури з методики викладання іноземних мов і суміжних наук з теми дослідження з метою виявлення теоретичних передумов формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН; моделювання процесу з використанням підсистеми і комплексів вправ для навчання аудіювання майбутніх перекладачів в умовах ЗФН; аналіз чинних програм щодо навчання аудіювання; вивчення та узагальнення досвіду викладачів щодо організації навчання аудіювання майбутніх перекладачів в умовах ЗФН; *емпіричних* – анкетне опитування студентів та викладачів з метою дослідження їхніх мотивів і ставлення до навчання аудіювання в умовах ЗФН, тестування студентів для визначення рівня сформованості АКА студентів ЗФН та відповідності

мети і змісту навчання аудіювання перекладачів ЗФН; опитування викладачів, які працюють зі студентами ЗФН другого року навчання на мовних факультетах університетів (майбутніх перекладачів англійської мови) з метою дослідження їхнього ставлення до організації навчання аудіювання в умовах ЗФН, визначення труднощів, які виникають у студентів ЗФН під час аудіювання; спостереження за навчальним процесом у трьох ЗВО; *експериментально-статистичних* – проведення експерименту з метою перевірки ефективності запропонованої методики; проведення передекспериментального та післяекспериментального зрізів; використання методу математичної статистики для обробки результатів експериментального навчання і перевірки достовірності експериментальних даних, їх кількісного і якісного аналізу.

На захист виносяться такі **наукові положення**:

1. Успішне формування англомовної компетентності в аудіюванні майбутніх перекладачів ЗФН можливе за умови розвитку вмінь використовувати стратегії подолання: індивідуально-особистісних труднощів аудіювання; труднощів, пов'язаних з мовними особливостями аудіотекстів і труднощів, пов'язаних з умовами сприймання аудіотекстів.

2. Ефективна організація навчання майбутніх перекладачів ЗФН аудіювання текстів різних жанрів реалізується в межах метакогнітивного підходу до навчання аудіювання шляхом використання: пам'яток для аудіювання (інтерв'ю, фрагментів лекцій, оголошень, новин); щоденника аудіювання; опитувальника щодо використання стратегій аудіювання.

3. Досягнення мети навчання забезпечується дотриманням специфічних принципів, які відображають особливості навчання аудіювання: системності; реалізації стратегій аудіювання; індивідуального вибору стратегії засвоєння навчального матеріалу; валідності аудіотекстів; інтеграції різних видів дистанційних технологій.

4. Запорукою успішного формування АКА у студентів ЗФН є використання електронного кейсу як засобу для навчання аудіювання майбутніх перекладачів ЗФН текстів різних жанрів, відповідно до якого навчання відбувається поетапно. Метою *початкового етапу (під час настановчої сесії)* є набуття знань про різні жанри аудіотекстів та СТА для подолання труднощів аудіювання; формування фонетичних, лексичних, граматичних навичок аудіювання; *основного (у міжсесійний період)* – розвиток умінь глобального, детального, пошукового і критичного аудіювання текстів різних жанрів; розвиток специфічних аудитивних перекладацьких здібностей, розвиток вмінь використання стратегій подолання труднощів, пов'язаних з мовними особливостями аудіотекстів, а також труднощів, пов'язаних з умовами сприймання аудіотексту; *завершального (під час сесії)* – вдосконалення специфічних аудитивних перекладацьких здібностей, розвиток вмінь використання стратегій подолання індивідуально-особистісних труднощів аудіювання.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що в дослідженні *вперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено* методику формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН; *вдосконалено* критерії відбору навчального матеріалу для формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН; *уточнено* особливості формування АКА у майбутніх перекладачів в умовах ЗФН.

Практичне значення полягає у: 1) відборі автентичних текстів для формування АКА у майбутніх перекладачів другого року навчання в умовах ЗФН; 2) розробці комплексів вправ для аудіювання, розміщених у віртуальному навчальному середовищі Moodle; 3) створенні та впровадженні моделі організації навчання аудіювання майбутніх перекладачів; 4) розробленні пам'яток для аудіювання інтерв'ю, фрагментів лекцій, оголошень, новин: "How to be an expert in listening to the interviews", "How to make the best listener to the lecture", "How to succeed in listening to the announcements", "Best advice on listening to the news"; 5) укладанні методичних рекомендацій щодо організації навчання аудіювання текстів різних жанрів студентів ЗФН.

Методику навчання майбутніх перекладачів англомовного аудіювання текстів різних жанрів (інтерв'ю, фрагментів лекцій, новин, оголошень) **впроваджено** у навчальний процес Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 11 кафедри англійської філології та перекладу від 09 червня 2017 р.), Вищого навчального закладу Укоопспілки "Полтавського університету економіки і торгівлі" (протокол № 10 кафедри української та іноземних мов від 16 червня 2017 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 7 кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу від 12 червня 2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Висновки та результати дисертаційного дослідження доповідались на конференціях, зокрема: *міжнародних конференціях* – "Україна і світ: діалог мов та культур" (Київський національний лінгвістичний університет, 2015–2017); "Проблеми міжкультурного спілкування в епоху глобалізації" (Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015); "MoodleMoot Ukraine 2015. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle" (Київський національний університет будівництва та архітектури, 2015); "Проблеми іншомовної освіти в епоху глобалізації" (Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2016); *всукраїнських конференціях*: "Modern Communicative Methods of Teaching English" (Житомирський державний технологічний університет, 2015); "Полілог культур: освітній і культурологічний аспекти" (Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2016, 2017); "Current Trends in Young Scientists' Research" (Житомирський державний технологічний університет, 2017).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8 наукових статтях автора, із них – 7 у фахових виданнях України та 1 – у міжнародному виданні, а також у 8 тезах доповідей, які додатково відображають результати наукового дослідження. Всі опубліковані автором праці з досліджуваної проблеми є одноосібними.

Структура й обсяг дисертації зумовлені її цілями та завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та 27 додатків. Повний обсяг дисертації – 390 сторінок. Список використаних джерел розміщений на 25 сторінках і налічує 250 найменувань, з них – 54 англійською та 11 німецькою мовами. Робота містить 19 таблиць і 16 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі "Теоретичні передумови формування у майбутніх перекладачів англомовної компетентності в аудіюванні в умовах заочної форми

навчання" розглянуто стан дослідження проблеми формування АКА у майбутніх перекладачів; визначено методичний підхід і принципи навчання аудіювання майбутніх перекладачів ЗОН; проаналізовано результати проведеного тестування, що мало на меті з'ясування рівня розвитку аудитивних вмінь студентів другого року навчання ЗФН, а також Робочі програми навчальної дисципліни "Перша іноземна мова (англійська)" п'яти ЗВО України; визначено зміст і структуру АКА майбутніх перекладачів; уточнено практичну, розвивальну, виховну, лінгвосоціокультурну і професійну мету формування АКА майбутніх перекладачів; виділено специфічні знання, навички, вміння, комунікативні здібності і СтА, якими мають оволодіти майбутні перекладачі; проаналізовано особливості формування АКА у майбутніх перекладачів; розглянуто дистанційні технології навчання та визначено ті, які релевантні для розробленої методики.

Для навчання майбутніх перекладачів ЗФН аудіювання текстів різних жанрів обрано метакогнітивний підхід навчання аудіювання (Осадча Т. Ю., Гох К. (Goh C)., Мідерос Д. (Mideros D.), Вандергріфт Л. (Vandergrift L.), який орієнтований на когнітивну і соціальну сторони процесу сприйняття іншомовного мовлення на слух. У межах метакогнітивного підходу відбувається забезпечення активної ролі студентів під час аудіювання, розвиток вміння студентів аналізувати власну навчальну діяльність, зняття тривоги і невпевненості студентів під час аудіювання. Викладач зосереджує увагу студентів не тільки на розумінні змісту аудіотексту, а і на процесі сприйняття мовлення на слух, під час якого студенти самостійно оцінюють свої аудитивні здібності.

Зважаючи на те, що будь-яку методику навчання визначають принципи, тобто, певні положення, які демонструють залежність між цілями і закономірностями навчання (Майєр Н. В.), для метакогнітивного підходу навчання аудіювання ми пропонуємо такі *специфічні принципи*, які відображають особливості навчання аудіювання студентів ЗФН аудіотекстів різних жанрів: системності; реалізації стратегій аудіювання; індивідуального вибору стратегії засвоєння навчального матеріалу; валідності аудіотекстів; інтеграції різних видів дистанційних технологій. У межах метакогнітивного підходу ми пропонуємо студентам: 1) вести щоденник аудіювання (Цибаньова В. О.), який фіксує результати самоспостереження, самоконтроль і надає можливість прослідкувати траєкторію формування і розвитку вмінь використовувати СтА відповідно до прослуховування різних жанрів аудіотекстів; 2) заповнювати опитувальник самооцінки знань СтА для аналізу труднощів аудіювання; 3) індивідуально визначати СтА, націлені на розуміння аудіотекстів різних жанрів.

Компоненти змісту навчання (ЗН) визначаються у відповідності до мовленнєвої, мовної, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетентностей у предметному і процесуальному аспектах (Бім І. Л., 2001, Гальскова Н. Д., 2000, Ніколаєва С. Ю., 2010). Компонентами *предметного аспекту ЗН аудіювання* є: автентичні аудіотексти різних жанрів (інтерв'ю, фрагменти лекцій, оголошення, новини), відібрані у відповідності до тематичних модулів: "Засоби масової інформації", "Театр", "Медицина"; лінгвосоціокультурний матеріал, представлений в аудіотекстах такої тематики, як: "Засоби масової інформації в Україні", "Преса Британії", "Мій улюблений драматург", "Альтернативна медицина" та інших;

оволодіння мовним матеріалом в межах визначених програмою тем; СтА. У відповідності до предметного, *процесуальний аспект ЗН аудіювання* майбутніми перекладачами ЗФН містить: мовленнєві вміння студентів аудіювати інтерв'ю, фрагменти лекцій, новини, оголошення згідно із зазначеними вище тематичними модулями і пам'ятками, а також вправи для їх розвитку і відповідні знання; вміння оперування лінгвосоціокультурним матеріалом під час виконання вправ для розвитку вмінь глобального, детального, пошукового, критичного аудіювання; формування навичок, розвиток вмінь і специфічних здібностей аудіювання майбутніх перекладачів; уміння оперувати СтА, для подолання таких труднощів аудіювання: *пов'язаних з умовами сприймання аудіотексту* (комунікативні стратегії і стратегії автономного навчання); *пов'язаних з мовними особливостями аудіотекстів різних жанрів* (стратегії аудіювання "знизу вверху" (bottom-up), запам'ятовування, конструктивні та когнітивні); *індивідуально-особистісних* (соціально-афективні, аудіо-візуальні, компенсаторні, стратегії "знизу вверху" (bottom-up), навчальні, стратегії запам'ятовування і автономного навчання).

Використання майбутніми перекладачами СтА відбувається відповідно до характеру управління (Задорожна І. П.) аудитивною діяльністю: *відносно гнучкий* передбачає самостійне визначення студентами тих СтА, які можна використовувати під час прослуховування аудіотекстів різних жанрів; *жорсткий* – застосування майбутніми перекладачами відібраних викладачем СтА, поданих у пам'ятках, які виступають вербальною опорою у процесі аудіювання і розвивають вміння студентів самостійно використовувати знання про СтА текстів різних жанрів.

Згідно з наказом Міністерства науки і освіти України "Про затвердження Положення про дистанційне навчання (ДН)" (2013), використання технологій ДН забезпечують навчання студентів дистанційно. Дистанційні технології навчання поєднують кейс-технології, Інтернет-технології та ТВ-технології (Майер Н. В., 2012). У контексті досліджуваної проблеми поєднання кейс-технології та Інтернет-технології є ефективним для навчання майбутніх перекладачів ЗФН аудіювання текстів різних жанрів. За допомогою використання Інтернет-технології студенти отримують вільний доступ до навчально-методичних матеріалів (електронного кейсу), розміщених онлайн, а також мають можливість інтерактивно взаємодіяти із викладачем та іншими студентами, легко обмінюватися файлами, здійснювати індивідуальну комунікацію з викладачем. Слідом за Майер Н. В., *електронним кейсом* для навчання майбутніх перекладачів ЗФН англomовного аудіювання текстів різних жанрів називаємо розміщений в мережі Інтернет комп'ютерний засіб навчання, який містить комплект навчально-методичних матеріалів для формування АКА у майбутніх перекладачів ЗФН. Пропонуємо використовувати *віртуальне навчальне середовище Moodle* для розміщення електронного кейсу для навчання майбутніх перекладачів ЗФН аудіювання текстів різних жанрів. Надання доступу студентам до електронного кейсу з аудіювання у віртуальному навчальному середовищі Moodle сприяє інтерактивній взаємодії викладача і студентів ЗФН за рахунок засобів, необхідних для організації самостійного оволодіння аудитивним матеріалом: засобів самонавчання, оцінювання і контролю, засобів комунікації (Майер Н. В.).

Другий розділ **"Технологія формування у майбутніх перекладачів англomовної компетентності в аудіюванні в умовах заочної форми навчання"** присвячено розробленню методики навчання: відбору навчальних матеріалів, обґрунтуванню підсистеми і комплексів вправ для навчання майбутніх перекладачів аудіювання, створенню моделі організації навчального процесу. Критеріями відбору аудіотекстів для навчання майбутніх перекладачів аудіювання є такі: *автентичності, відповідності програмним вимогам* (мовного матеріалу, тематичної відповідності, жанрової відповідності), *новизни і мотиваційної цінності, вільного доступу до Інтернет-ресурсів, урахування фонетичних й акустичних особливостей аудіотексту*.

Набуття знань, формування навичок, розвиток у майбутніх перекладачів аудитивних вмінь, здібностей, оволодіння СтА та розвиток вмінь їх використання доцільно здійснювати на *початковому (настановча сесія), основному (міжсесійний період) і завершальному (заліково-екзаменаційний період)* етапах навчання аудіювання. Оскільки предметом нашого дослідження є методика формування АКА у майбутніх перекладачів саме ЗФН, для яких навчання аудіювання може носити фрагментарний характер, вважаємо за необхідне виділити *стратегічний компонент навчання аудіювання*, під яким розуміємо послідовну, заздалегідь сплановану, свідому діяльність викладача і студентів, спрямовану на подолання труднощів аудіювання текстів різних жанрів у процесі сприйняття, розуміння і запам'ятовування інформації усного повідомлення.

Метою **початкового етапу** навчання аудіювання майбутніх перекладачів є підготовка студентів другого року навчання до сприйняття аудіотекстів різних жанрів, ознайомлення з їх особливостями та цілями навчання аудіювання, основами ведення конспекту; активізація довготривалої і оперативної пам'яті, внутрішнього проговорювання, сегментації мовленнєвого ланцюжка, мовленнєвої здогадки, ймовірного прогнозування. *Метою стратегічного компонента* навчання аудіювання на початковому етапі є отримання студентами знань про стратегії подолання труднощів аудіювання, їх особливості та способи успішного використання під час прослуховування текстів різних жанрів. Реалізація стратегічного компоненту навчання аудіювання на початковому етапі під час настановчої сесії відбувається за допомогою: групової евристичної бесіди; пояснень викладача щодо використання таких діяльностей і ресурсів віртуального навчального середовища Moodle, як "Завдання", "Веб-сторінка", "URL", "Тест" тощо; заповнення опитувальника "Анкета самооцінювання для майбутніх перекладачів щодо використання стратегій аудіювання". На цьому етапі відбувається ознайомлення студентів з переліком СтА інтерв'ю, фрагментів лекцій, оголошень, новин і пам'ятками для навчання аудіювання текстів різних жанрів.

Метою **основного етапу** навчання аудіювання майбутніх перекладачів є прослуховування студентами текстів різних жанрів за тематичними модулями, передбаченими програмою; розвиток умінь глобального, детального, пошукового і критичного аудіювання; опрацювання мовного і граматичного матеріалу. Навчання майбутніх перекладачів аудіювання визначається різним характером управління: відносно гнучким і жорстким (І. П. Задорожна). *Метою стратегічного компонента* на основному етапі навчання аудіювання майбутніх перекладачів є перевірка

готовності студентів до використання стратегій подолання труднощів аудіювання. Заповнена студентами електронна форма щоденника аудіювання надсилається викладачу на перевірку.

На **завершальному етапі** метою навчання аудіювання майбутніх перекладачів є вдосконалення вмінь глобального, детального, пошукового і критичного видів аудіювання шляхом використання СтА, вдосконалення специфічних аудитивних перекладацьких здібностей. З точки зору *стратегічного компонента* аудіювання, на цьому етапі рівень психологічного дискомфорту студентів стосовно сприйняття усного повідомлення нижчий у порівнянні з початковим і основним етапами навчання аудіювання. Проте майбутні перекладачі ЗФН потребують заохочення з боку викладача, одногрупників щодо прослуховування аудіотекстів з наступним виконанням вправ. З метою порівняння результатів, отриманих під час початкового етапу навчання аудіювання, студенти повторно заповнюють опитувальник "Анкета самооцінювання для майбутніх перекладачів щодо використання стратегій аудіювання", аналізують застосування СтА під час прослуховування аудіотекстів, оцінюють рівень розвитку вмінь використання СтА і визначають шляхи розвитку незастосованих чи незрозумілих для використання СтА, самостійно визначають ті стратегії, які є найпростішими і найскладнішими для застосування під час аудіювання, вчаться використовувати СтА, визначені ними індивідуально й удосконалюють вміння використання тих стратегій для подолання труднощів аудіювання, які розвинуті у них на недостатньо високому рівні. Поетапна організація навчання майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН, визначені знання, навички, вміння, здібності і СтА лягли в основу розробки підсистеми вправ для навчання майбутніх перекладачів аудіювання текстів різних жанрів (див. рис. 1), яка реалізована у відповідних комплексах вправ

На *початковому етапі* студенти виконують I групу вправ для набуття знань, яка охоплює дві підгрупи вправи для: набуття знань про різні жанри аудіотекстів; ознайомлення з видами стратегій для подолання труднощів аудіювання текстів різних жанрів; II групу вправ для формування навичок (підгрупи вправ для формування: фонетичних навичок аудіювання текстів різних жанрів; лексичних навичок аудіювання текстів різних жанрів; граматичних навичок аудіювання текстів різних жанрів).

На *основному етапі* студенти виконують III групу вправ з чотирьох підгруп: для розвитку вмінь глобального, детального, пошукового, критичного аудіювання. IV група вправ для розвитку здібностей аудіювання включає одну підгрупу для розвитку специфічних аудитивних перекладацьких здібностей. V група вправ для розвитку вмінь використання СтА містить дві підгрупи вправ: для розвитку вмінь використовувати стратегії подолання труднощів, пов'язаних з мовними особливостями аудіотекстів; для розвитку вмінь використовувати стратегії подолання труднощів, пов'язаних з умовами сприймання аудіотексту.

На *завершальному етапі* студенти виконують IV групу вправ для вдосконалення здібностей, яка включає підгрупу вправ для вдосконалення специфічних аудитивних перекладацьких здібностей. V групу вправ для розвитку вмінь використання стратегій, яка включає підгрупу вправ для розвитку вмінь використовувати стратегії подолання індивідуально-особистісних труднощів аудіювання. Наведемо приклади вправ кожного етапу.

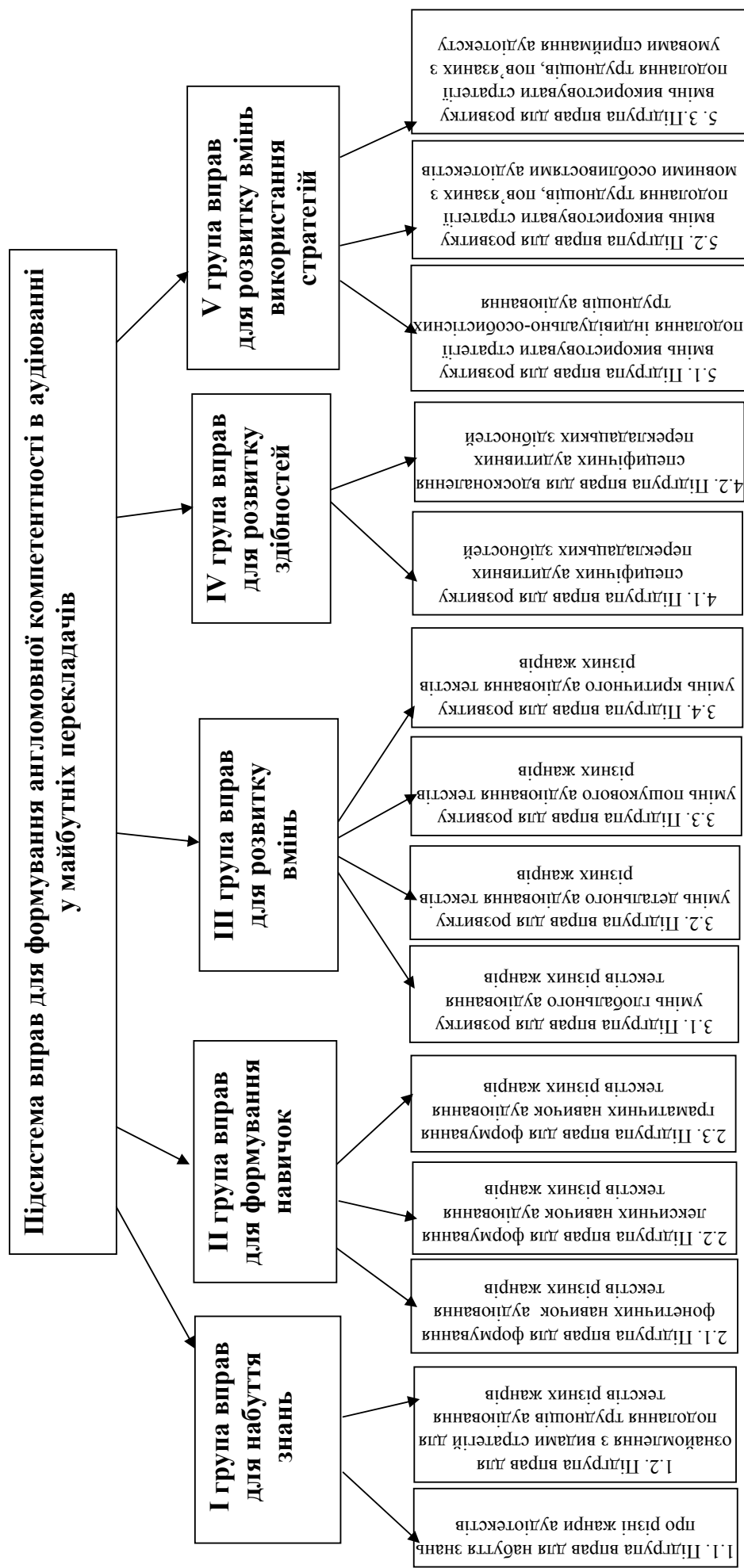

Рис 1. Підсистема вправ для формування у майбутніх перекладачів англomовної компетентності в аудіюванні

На завершальному етапі студенти виконують IV групу вправ для вдосконалення здібностей, яка включає підгрупу вправ для вдосконалення специфічних аудитивних перекладацьких здібностей. V групу вправ для розвитку вмінь використання стратегій, яка включає підгрупу вправ для розвитку вмінь використовувати стратегії подолання індивідуально-особистісних труднощів аудіювання. Наведемо приклади вправ кожного етапу.

Вправи початкового етапу навчання аудіювання,

I група вправ для набуття знань, підгрупа 1.1.

Приклад 1. Мета: ознайомити студентів із визначеннями термінів "інтерв'ю", "лекції", "новини" і "оголошення". **Інструкція.** *Read the definitions of an interview, news, an announcement and a lecture and match them with the key notions.*

1. A conversation in which a journalist puts questions to someone such as a famous person or politician is: - an interview; - news; - an announcement; - a lecture

I група вправ для здобуття знань, підгрупа 1.2.

Приклад 2. Мета: навчити розпізнавати на слух різні жанри аудіотекстів, використовуючи стратегії аудіювання. **Інструкція.** *Listen to four audio excerpts. Mark the genre (+) you hear opposite each track according to their functional characteristics. Make use of the list of strategies given in Section 2 of the audiocourse to distinguish among the genres.*

Genres of audio texts	Interview	Announcement	News	Lecture
Track 1	+			
Track 2			+	
Track 3		+		
Track 4				+

Приклад 3. Мета: ознайомити студентів із пам'яткою "How to succeed in listening to the announcements". **Інструкція.** *Read and analyze the strategic actions on listening to the announcement. Define those which you consider to be the most difficult for you to apply; the easiest to use while listening to the announcements.*

1. Analyze all the possible situations related to the topic (where and under what circumstances you can hear the definite announcement). 2. Brainstorm topical vocabulary on the topic of the announcement (make a list of 20-30 widespread words that you may hear in the message). 3. Answering questions in pre-listening activities, always give details, using as many key words on the topic as possible. It'll help you understand the announcement better. 6. Be totally focused on the figures, abbreviations, proper and geographical names to be completed. Make associations, visualize to remember them better тощо.

II група вправ для формування навичок, підгрупа 2.3. (*News "Paris, an act of war", дотекстова вправа*).

Приклад 4. Мета: зняти граматичні труднощі аудіювання, формувати граматичні навички, розвивати вміння використовувати конструктивні стратегії. **Інструкція.** *If you can predict the grammatical structure of a sentence, you are well-prepared for the whole message and can understand the text easier. Match the phrases with the grammar notions, analyzing the structure of each phrase and applying the grammar rules.*

1	President Erdogan announced a	a	infinitive
2	A state of emergency makes it	b	numeral
3	The government can also	c	adjective
4	Saying it was necessary	d	noun
5	More than	e	bare infinitive

Answers: 1d 2c 3e 4a 5b

Вправи основного етапу навчання аудіювання, III група вправ для розвитку умінь, підгрупа 3.1. (Lecture "How mobile phones change", післятекстова вправа)

Приклад 5. Мета: розвивати вміння визначати головну інформацію лекції, вчити концентрувати увагу студентів на основному змісті аудіоповідомлення, сприяти розвитку навчальних, когнітивних, метакогнітивних стратегій аудіювання, стратегій запам'ятовування. **Інструкція.** Listen to the lecture and check if you have understood the main information discussed deciding if the statements agree with the message you listened to. Choose "Yes" if the statement coincides with the given information, "No" if the statement contradicts the information.

1.	The earthquake destroyed the capital and several villages around.	No
2.	Because of the devastation people sent a lot of SMS texts.	Yes
3.	About 80% of the people used mobile telephones asking for help.	Yes
4.	The Trilogy Emergency Response Application provides the casualties with money.	No
5.	About 70% of those who received the TERA data shared it.	Yes

IV група вправ для розвитку здібностей, підгрупа 4.1. (Lecture "Banana Protein May Be Virus Killer")

Приклад 6. Мета: розвивати здібності до синхронізації слухового сприймання з веденням нотатків, стратегії запам'ятовування, соціально-афективні стратегії. **Інструкція.** Interpreters' ability to be ready to understand the details of the audio message can be developed by focused listening. Listen to the lecture, take either linear notes or make a mind map while listening:

Linear notes (example)	A mind map (example)
1. Walking: 1.1. advantages; 1.2. disadvantages 2. Cycling: 2.1. places; 2.2. clothes.	<pre> graph TD CP((City problems)) --> MC((medical care)) CP --> LC((living conditions)) CP --> EMP((employment)) CP --> TRN((transport)) CP --> CRM((crimes)) CP --> EDU((education)) </pre>

Present your notes in "Відповідь онлайн".

V група вправ для розвитку умінь використання стратегій, підгрупа 5.2.

Приклад 7. Мета: вчити оцінювати вміння застосовувати стратегії аудіювання, використовувати навчальні, метакогнітивні стратегії, стратегії автономного навчання. **Інструкція.** Make use of the electronic resources (see "Supplementary") to select three

audio- or video messages according to the topics. Listen to the selected audiotexts and complete the Listening Comprehension Diary. Use the list of the strategies and strategic actions in "Supplementary" to complete the last column.

Topic	Name of the audio text	Downloaded from / listened at (site)	Issues raised in the audio text	Applied Listening Comprehension Strategies
Mass Media				
Theatre				
Medicine and Health				

V група вправ для розвитку вмінь використання стратегій, підгрупа 5.3.
(Lecture "Elizabethan Theatre")

Приклад 8. Мета: вчити прогнозувати зміст лекції під час перегляду відеосюжету із вимкненим звуком, спираючись на екстралінгвістичні засоби спілкування та зважаючи на написи і заголовки, подані на екрані, вчити використовувати компенсаторні, комунікативні, когнітивні стратегії аудіювання. **Інструкція.** *Watching a video lecture with the sound off will contribute to your better understanding of the message. Watch the video about Elizabethan Theatre with the sound off. While watching it, mind the headings, notices, captions presented to you on the screen, make use of the photos, pictures, graphs too. Try to predict what it is about, what events and crucial moments will take place. Make notes of the data you've understood. Use "Відповідь онлайн" to place your answer.*

Вправи завершального етапу навчання аудіювання,

IV група вправ для розвитку здібностей, підгрупа 4.2.

Приклад 9. Мета: вдосконалювати вміння виділяти ключові слова, використовувати стратегії автономного навчання, сприяти вдосконаленню вміння передавати зміст тексту рідною мовою. **Інструкція.** *Your friend who doesn't know English is eager to visit the Opera House. You are going to listen to the announcement "Visiting the Opera Theatre". Listen to the announcement and make a list of key words in English. Summarize the announcement in Ukrainian for your friend. Use "Відповідь онлайн" to place your answer.*

V група вправ для розвитку вмінь використання стратегій, підгрупа 5.1.

Приклад 10. Мета: вчити використовувати навчальні, метакогнітивні стратегії, стратегії автономного навчання, розвивати вміння аналізувати власну стратегічну аудитивну діяльність. **Інструкція.** *Complete the Strategic Listening Comprehension Self-evaluation Form for Future Interpreters. Analyze those strategies which are easy/difficult for you to use. What can you do to improve your listening skills? Use "Відповідь онлайн" to place your answer.*

Таким чином, на основі розробленої підсистеми вправ було створено три комплекси вправ, спрямовані на формування АКА у майбутніх перекладачів в умовах ЗФН за темами "Засоби масової інформації", "Театр", "Медицина". Ознайомитися з розробленим нами "Електронним кейсом для навчання аудіювання майбутніх перекладачів ЗФН текстів різних жанрів (інтерв'ю, фрагменти лекцій, оголошення, новини)", розміщеним у віртуальному навчальному середовищі Moodle, можна за адресою: <http://m.knlu.edu.ua/course/view.php?id=87>.

Теоретично обґрунтовану і практично розроблену модель навчання майбутніх перекладачів анломовного аудіювання текстів різних жанрів реалізовано у межах навчальної дисципліни "Перша іноземна мова (англійська)" напряму підготовки 6.020303 Філологія (Переклад (англійська)) (2015р.). Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи для заочної форми навчання становить – 1:10. Впродовж III семестру навчальна робота студентів з формування АКА розподілена таким чином: настановча сесія – 4,5 годин аудиторної роботи (початковий етап), міжсесійний період – 186 годин позааудиторної (самостійної) роботи (основний етап), зимова сесія – 7,5 годин аудиторної роботи (завершальний етап).

У третьому розділі **"Експериментальна перевірка ефективності методики навчання майбутніх перекладачів аудіювання англійською мовою в умовах заочної форми навчання"** описано організацію та перебіг експериментального навчання, етапи його проведення, проаналізовано та інтерпретовано результати експерименту, подано їх статистичну обробку, а також сформульовано методичні рекомендації щодо навчання майбутніх перекладачів аудіювання текстів різних жанрів в умовах ЗФН. Висунуто *гіпотезу* дослідження: процес навчання анломовного аудіювання текстів різних жанрів в умовах ЗФН буде ефективним за умов: 1) поетапної організації навчання аудіювання інтерв'ю, фрагментів лекцій, новин, оголошень; 2) здійснення теоретично обґрунтованого відбору навчального матеріалу; 3) використання спеціально розробленої підсистеми вправ; 4) вибору оптимального варіанту організації навчання на початковому, основному і завершальному етапах навчання аудіювання текстів різних жанрів. *Варійованою умовою* був різний характер управління навчальною діяльністю на початковому, основному і завершальному етапах навчання майбутніх перекладачів анломовного аудіювання інтерв'ю, фрагментів лекцій, новин, оголошень (*відносно гнучкий характер* для варіанту А: самостійний відбір студентами ЕГ-1 із запропонованого викладачем переліку різних СтА та використання обраних студентами СтА під час прослуховування текстів різних жанрів; *жорсткий характер* для варіанту Б: використання студентами ЕГ-2 запропонованих викладачем СтА, представлених у пам'ятках відповідно до кожного жанру аудіотексту). Відповідно до висунутої гіпотези і варійованої умови було сформульовано *ціль* експерименту: перевірити ефективність розробленої методики навчання майбутніх перекладачів анломовного аудіювання текстів різних жанрів в умовах ЗФН, порівняти ефективність двох варіантів організації процесу навчання аудіювання.

Експериментальне навчання було проведено у двох експериментальних групах Київського національного лінгвістичного університету протягом одного семестру 2016-2017 навчального року відповідно до розробленої моделі навчання. Під час експериментального навчання перевірялася ефективність варіантів організації навчання анломовного аудіювання текстів різних жанрів в умовах ЗФН. На початку експериментального навчання був проведений передекспериментальний зріз, результати якого підтвердили майже однаковий вихідний рівень розвитку вмінь аудіювання у обох ЕГ (близько 0,4). Вид тестового завдання вибирався у відповідності до видів аудіювання. Критерієм оцінювання була правильність виконання завдань до текстів (тести множинного вибору, заповнення пропусків у реченні, завдання

на співвідношення). Протягом семестру студенти навчалися за двома варіантами методики (А і Б). Наприкінці семестру був проведений післяекспериментальний зріз, що полягав в оцінюванні рівня сформованості АКА студентів, і дозволив підтвердити загальну ефективність розробленої методики і кожного способу організації навчання аудіювання зокрема. Порівнюючи середні коефіцієнти навченості студентів за післяекспериментальним зрізом, констатовано на кінець семестру значний приріст рівня розвитку вмінь аудіювання майбутніх перекладачів ЗФН: в ЕГ-1 із 0,41 до 0,77 (в 1,87 рази), в ЕГ-2 з 0,40 до 0,85 (в 2,12 рази). Вищі цифрові показники приросту рівня навченості студентів ЕГ-2 свідчать про більшу ефективність варіанту методики, що передбачає жорсткий характер управління. Було експериментально доведено, що навчання майбутніх перекладачів аудіювання текстів різних жанрів доцільно здійснювати за допомогою підготовлених експериментатором пам'яток відповідно до кожного жанру аудіотексту на противагу самостійному відбору студентами СтА щодо кожного жанру аудіотексту із запропонованого викладачем списку різних СтА. Достовірність отриманих даних перевірялася за допомогою критерію кутового перетворення Фішера. З метою впровадження розробленої методики в навчальний процес сформульовано методичні рекомендації.

ВИСНОВКИ

У висновках узагальнено основні теоретичні і практичні результати дисертаційного дослідження.

1. У дисертації досліджено історію розвитку проблеми формування англомовної компетентності в аудіюванні у майбутніх перекладачів в умовах ЗФН: проаналізовано генезу методичних підходів до навчання аудіювання та сформульовано на основі цього аналізу релевантні для розроблюваної методики підходи до формування АКА в умовах ЗФН, описано методичні принципи навчання аудіювання, технології ДН майбутніх перекладачів. Для навчання майбутніх перекладачів ЗФН аудіювання текстів різних жанрів обрано метакогнітивний підхід навчання аудіювання, в межах якого відбувається забезпечення активної ролі студентів під час аудіювання, розвиток вміння студентів аналізувати власну навчальну діяльність, зняття тривоги і невпевненості студентів під час аудіювання. Для метакогнітивного підходу навчання аудіювання запропоновано такі специфічні принципи: системності; реалізації стратегій аудіювання; індивідуального вибору стратегії засвоєння навчального матеріалу; валідності аудіотекстів; інтеграції різних видів дистанційних технологій.

2. Конкретизовано і уточнено мету і зміст навчання аудіювання англійською мовою майбутніх перекладачів ЗФН шляхом аналізу наукових джерел, вимог чинних навчальних програм ЗВО України, а також на основі проведеного тестування та анкетного опитування студентів і викладачів ЗВО у 2014-2015 н.р. Результати тестування студентів з аудіювання та анкетного опитування довели, що якісна підготовка майбутніх перекладачів унеможлиблюється недостатньою кількістю годин, відведених для практичних занять та самостійної роботи студентів ЗФН. Розглядаючи фактори, які істотно впливають на розуміння майбутніми перекладачами аудіоповідомлень, та, виділяючи пріоритетні позиції труднощів, з якими найчастіше стикаються студенти під час аудіювання англійською мовою, викладачі ЗВО назвали

такі: швидкий темп повідомлення, що звучить; наявність великої кількості незнайомих лексичних одиниць; особливості вимови доповідачів; вживання діалектів, жаргонізмів, сленгу, ідіом тощо.

Виділено практичну, розвивальну, виховну, лінгвосоціокультурну та професійну цілі навчання аудіювання майбутніх перекладачів, що реалізуються в розумінні студентами змісту автентичних текстів різних жанрів із різним рівнем розуміння змісту. Визначено поняття "*зміст навчання аудіювання майбутніх перекладачів*", компонентами якого є мовленнєва, мовна, лінгвосоціокультурна та навчально-стратегічна компетентності у предметному і процесуальному аспектах. Визначено стратегії подолання труднощів аудіювання аудіотекстів різних жанрів для майбутніх перекладачів. Особливостями формування АКА у майбутніх перекладачів є: необхідність розвитку у них мовленнєвого слуху, оперативної довготривалої пам'яті, формування навичок ймовірного прогнозування, внутрішнього промовляння тексту, артикулювання тощо.

3. Розроблено методику формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН. До критеріїв відбору аудіотекстів для майбутніх перекладачів віднесено такі: автентичності, відповідності програмним вимогам (мовному матеріалу, тематичної відповідності, жанрової відповідності), новизни і мотиваційної цінності, вільного доступу до Інтернет ресурсів, урахування фонетичних й акустичних особливостей аудіотексту. Розроблено підсистему вправ для формування АКА у майбутніх перекладачів в умовах ЗФН, описано цілі і завдання початкового, основного і завершального етапів навчання аудіювання інтерв'ю, фрагментів лекцій, новин, оголошень із врахуванням стратегічного компоненту на кожному з них. Описано класифікацію вправ для навчання аудіювання майбутніх перекладачів і наведено приклади вправ для здобуття знань про різні жанри аудіотекстів, для ознайомлення зі СтА для подолання труднощів аудіювання текстів різних жанрів, для формування фонетичних, лексичних, граматичних навичок аудіювання текстів різних жанрів, для розвитку вмінь глобального, детального, пошукового, критичного видів аудіювання текстів різних жанрів, для розвитку і вдосконалення специфічних аудитивних перекладацьких здібностей, для розвитку вміння використовувати стратегії подолання труднощів аудіювання.

4. Розглянуто дистанційні технології навчання; описано особливості застосування віртуального навчального середовища Moodle щодо навчання аудіювання студентів ЗФН: легкий обмін файлами, індивідуальна комунікація викладача і студентів, наявність зворотного онлайн зв'язку (обговорення індивідуальних навчальних проблем, пов'язаних із труднощами аудіювання), встановлення обмежень часу на прослуховування аудіоповідомлень і виконання завдань до них, вільний доступ до навчальних ресурсів і діяльностей з аудіювання текстів різних жанрів. Запропоновано модель організації формування АКА майбутніх перекладачів засобами віртуального навчального середовища Moodle в умовах ЗФН в межах навчальної дисципліни "Перша іноземна мова (англійська)". Модель реалізується в межах тематичних модулів "Засоби масової інформації", "Театр", "Медицина" та передбачає поетапну послідовність дій викладача і студентів.

5. Підготовлено і проведено експериментальну перевірку ефективності методики формування у майбутніх перекладачів АКА в умовах ЗФН. Сформульовано загальну гіпотезу методичного експерименту, в межах якої запропоновано два варіанти методики навчання майбутніх перекладачів аудіювання текстів різних жанрів в умовах ЗФН: варіант А (відносно гнучкий характер управління) передбачав самостійний відбір та використання студентами ЕГ-1 стратегій аудіювання під час прослуховування текстів різних жанрів із запропонованого викладачем переліку стратегій впродовж початкового, основного і завершального етапів навчання аудіювання текстів різних жанрів; варіант Б (жорсткий характер управління) передбачав використання студентами ЕГ-2 стратегій аудіювання під час прослуховування текстів різних жанрів із запропонованих викладачем стратегій, представлених у пам'ятках відповідно до кожного жанру впродовж початкового, основного і завершального етапів навчання аудіювання.

Проведено односерійний вертикально-горизонтальний експеримент, варійованою умовою якого був різний характер управління навчальною діяльністю на початковому, основному і завершальному етапах навчання майбутніх перекладачів англомовного аудіювання інтерв'ю, фрагментів лекцій, новин, оголошень (відносно гнучке управління для варіанту А, жорстке управління для варіанту Б). Варіант Б запропонованої методики виявився більш ефективним, тому навчання студентів СтА текстів різних жанрів доцільно здійснювати за допомогою пам'яток, завчасно підготовлених експериментатором. Методичні рекомендації щодо навчання студентів аудіювання текстів різних жанрів в умовах ЗФН були сформульовані за результатами експериментального дослідження.

Результати дисертації можуть бути використані викладачами інших іноземних мов, авторами посібників і підручників з англійської мови, авторами електронних кейсів, розміщених в Moodle. Перспективним напрямом подальших досліджень може стати розробка вправ для навчання аудіювання майбутніх перекладачів текстів інших жанрів з використанням СтА. Таким чином, проведене дослідження не претендує на остаточне вирішення питання навчання аудіювання текстів різних жанрів майбутніх перекладачів. Одержані результати свідчать про доцільність подальшого теоретичного та практичного дослідження цієї проблеми.

Основні положення дисертації висвітлено в таких публікаціях автора:

1. Мартиненко, О. Є. (2014а). Дистанційне навчання іноземних мов з використанням програми Skype. *Іноземні мови*, 3, 45-47.

2. Мартиненко, О. Є. (2014b). Психолінгвістичні передумови формування англомовної аудитивної компетентності у майбутніх перекладачів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету, Серія: Педагогічні науки*, 119, 181-184.

3. Мартиненко, О. Є. (2015а). Аналіз доцільності розробки дистанційного курсу з навчання аудіювання англійською мовою для майбутніх перекладачів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 28, 80-86.

4. Мартиненко, О. Є. (2015b). Сучасний стан навчання майбутніх перекладачів аудіювання англійською мовою. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету, Серія: Педагогіка та психологія*, 24, 46-55.

5. Мартиненко, О. Є. (2016a). Критерії відбору аудіотекстів для навчання майбутніх перекладачів англомовного аудіювання в умовах заочної форми навчання. *Іноземні мови*, 2, 40-47.

6. Мартиненко, О. Є. (2016b). Процедура відбору англомовних аудіотекстів для навчання майбутніх перекладачів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Серія: педагогіка*, 1, 95-100.

7. Мартиненко, О. Є. (2016c). Стратегії подолання труднощів англомовного аудіювання у майбутніх перекладачів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка, Серія: Педагогічні науки*, 141, 113-116.

8. Мартиненко, О. Є. (2017a). Експериментальна перевірка ефективності методики дистанційного навчання майбутніх перекладачів аудіювання англійською мовою. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та психологія*, 26, 123-135.

9. Мартиненко, О. Є. (2017b). Система вправ для формування англомовної компетентності в аудіюванні у майбутніх перекладачів в умовах дистанційного навчання. *Іноземні мови*, 2, 23-33.

10. Martynenko, O. Y. (2017). Organization of a distance listening comprehension course for future interpreters. *Science and Education a New Dimension, Pedagogy and Psychology*, V (51), 112, 43-46.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

11. Мартиненко, О. Є. (2015c). Аналіз доцільності застосування системи управління навчанням Moodle для навчання аудіювання майбутніх перекладачів. В О. А. Щербина (Ред.), *MoodleMoot Ukraine 2015. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle*. Збірник матеріалів Третьої міжнародної науково-практичної конференції (с. 52). Київ, Україна: Видавничий центр Київського національного університету будівництва і архітектури.

12. Мартиненко, О. Є. (2015d). Аналіз сучасного стану навчання аудіювання англійською мовою майбутніх перекладачів. В О. В. Матвієнко (Гол. ред.), *Україна і світ: діалог мов та культур*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 01-03 квітня 2015 р. (сс. 600-602). Київ, Україна: Видавничий центр Київського національного лінгвістичного університету.

13. Мартиненко, О. Є. (2016c). Відбір англомовного матеріалу для навчання аудіювання майбутніх перекладачів. В О. В. Матвієнко (Гол. ред.), *Україна і світ: діалог мов та культур*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 30 березня - 01 квітня 2016 р. (сс. 633-634). Київ, Україна: Видавничий центр Київського національного лінгвістичного університету.

14. Мартиненко, О. Є. (2016d). Стратегії навчання англомовного аудіювання майбутніх перекладачів заочної форми навчання. В О. А. Мацнева (Ред.), *Полілог культур: освітній і культурологічний аспекти*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, Чернігів, 29 березня 2016 р. (сс. 43-45). Чернігів, Україна: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка.

15. Мартиненко, О. Є. (2017c). Використання методичних пам'яток для навчання стратегій англомовного аудіювання майбутніх перекладачів. В О. А. Мацнева (Гол. ред.), *Полілог культур: освітній і культурологічний аспекти*. Матеріали Всеукраїнської

науково-практичної конференції молодих науковців, Чернігів, 28 березня 2017 р. (с. 54). Чернігів, Україна: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка.

16. Мартиненко, О. Є. (2017d). Зміст стратегічного компоненту навчання аудіювання майбутніх перекладачів. В О. В. Матвієнко (Гол. ред.), *Україна і світ: діалог мов та культур*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 29-31 березня 2017 р. (сс. 601-603). Київ, Україна: Видавничий центр Київського національного лінгвістичного університету.

17. Martynenko, O. Ye. (2015). The problem of listening comprehension Moodle courses development for future interpreters. *Modern Communicative Methods of Teaching English*. All Ukrainian Scientific and Methodological Conference, Zhytomyr, October 30, 2015) (pp. 53-55). Zhytomyr, Ukraine: Zhytomyr State Technological University.

18. Martynenko, O. Y. (2017b). A model of a Moodle listening comprehension course for prospective interpreters. In L. F. Mogelnytska (Ed.), *Current Trends in Young Scientists' Research*. IV All Ukrainian Scientific and Practical Conference, Zhytomyr, April, 12, 2017 (pp. 257-260). Zhytomyr, Ukraine: Zhytomyr State Technological University.

АНОТАЦІЯ

Мартиненко О. Є. Методика формування англомовної компетентності майбутніх перекладачів в аудіюванні в умовах заочної форми навчання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови. – Київський національний лінгвістичний університет Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2018.

Дисертацію присвячено вирішенню проблеми формування у майбутніх перекладачів англомовної компетентності в аудіюванні в умовах заочної форми навчання. У роботі розглянуто методичні підходи формування у майбутніх перекладачів англомовної компетентності в аудіюванні в умовах заочної форми навчання, а також принципи навчання, які лягли в основу методики навчання студентів англомовного аудіювання текстів різних жанрів (інтерв'ю, фрагментів лекцій, новин і оголошень); уточнено зміст і структуру компетентності в аудіюванні, а також визначено практичну, розвивальну, виховну, лінгвосоціокультурну і професійну мету навчання аудіювання текстів різних жанрів; виділено специфічні знання, навички, вміння, комунікативні здібності і стратегії аудіювання, якими мають оволодіти майбутні перекладачі; визначено труднощі аудіювання текстів різних жанрів: труднощі, пов'язані з умовами сприймання аудіотексту; індивідуально-особистісні труднощі; труднощі, пов'язані з мовними особливостями аудіотекстів різних жанрів; запропоновано стратегії аудіювання, націлені на подолання цих труднощів; розглянуто особливості формування англомовної компетентності в аудіюванні майбутніх перекладачів з точки зору лінгвістичних, лінгвопсихологічних, фізіологічних та психічних особливостей мовлення носіїв мови; описано етапи сприйняття усного повідомлення та механізми аудіювання; проведено огляд використаних діяльностей і ресурсів електронного кейсу з аудіювання з предмету

"Перша іноземна мова" (англійська), який містить комплекс вправ для формування у майбутніх перекладачів англомовної компетентності в аудіюванні у віртуальному навчальному середовищі Moodle.

У відповідності до визначених критеріїв відбору аудіоматеріалів для навчання аудіювання майбутніх перекладачів, відібрано навчальний матеріал; теоретично обґрунтовано і практично розроблено підсистему вправ для навчання майбутніх перекладачів англомовного аудіювання текстів різних жанрів (інтерв'ю, фрагментів лекцій, новин і оголошень) в умовах заочної форми навчання та укладено модель організації навчання на її основі. Експериментально доведено ефективність розробленої методики і визначено її оптимальний варіант. Сформульовано методичні рекомендації щодо організації навчання майбутніх перекладачів англомовної компетентності в аудіюванні в умовах заочної форми навчання.

Ключові слова: англомовна компетентність в аудіюванні, майбутні перекладачі, заочна форма навчання, віртуальне навчальне середовище Moodle, інтерв'ю, фрагменти лекцій, новини, оголошення, електронний кейс, стратегії аудіювання.

АННОТАЦИЯ

Мартыненко Е. Е. Методика формирования англоязычной компетентности будущих переводчиков в аудировании в условиях заочной формы обучения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения: германские языки. – Киевский национальный лингвистический университет Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2018.

Диссертация посвящена решению проблемы формирования у будущих переводчиков англоязычной компетентности в аудировании в условиях заочной формы обучения.

В работе рассматриваются методические подходы к формированию у будущих переводчиков англоязычной компетентности в аудировании в условиях заочной формы обучения, а также принципы обучения, которые легли в основу методики обучения студентов англоязычному аудированию текстов разных жанров (интервью, фрагментов лекций, новостей, объявлений).

Определены содержание и структура компетентности в аудировании, а также практическая, развивающая, воспитательная, лингвосоциокультурная и профессиональная цели аудирования текстов разных жанров; выделены специфические знания, навыки, умения, коммуникативные способности и стратегии аудирования, которыми должны овладеть будущие переводчики; определены трудности аудирования текстов разных жанров: трудности, связанные с условиями восприятия аудиотекста; индивидуально-личностные трудности; трудности, связанные с языковыми особенностями аудиотекстов разных жанров; предложены стратегии аудирования, нацеленные на преодоление этих трудностей; рассмотрены особенности формирования англоязычной компетентности в аудировании будущих переводчиков с точки зрения лингвистических, лингвopsихологических, физиологических и психических особенностей говорения носителей языка; описаны этапы восприятия устного сообщения и механизмы аудирования; проведен обзор использованных

деятельностей и ресурсов электронного кейса по аудированию по предмету "Первый иностранный язык" (английский), который содержит комплекс упражнений для формирования у будущих переводчиков англоязычной компетентности в аудировании в виртуальной обучающей среде Moodle.

В соответствии с выделенными критериями отбора аудиоматериалов для обучения аудирования будущих переводчиков, отобран аудиоматериал; теоретически обоснована и практически разработана подсистема упражнений для обучения будущих переводчиков англоязычному аудированию текстов разных жанров (интервью, фрагментов лекций, новостей и объявлений) в условиях заочной формы обучения и создана модель организации обучения на ее основе. Согласно разработанной модели, организация процесса обучения аудирования предусматривает $\approx 1/4$ от общего количества часов для обучения английского языка: ≈ 12 часов аудиторной работы и 186 часов внеаудиторной/самостоятельной работы. С целью проверки эффективности методики был организован и проведен методический базовый природный вертикально-горизонтальный эксперимент. Вертикальный характер эксперимента дал возможность проверить общую эффективность методики формирования англоязычной компетентности в аудировании текстов разных жанров у будущих переводчиков: была экспериментально доказана общая эффективность разработанной подсистемы упражнений. Горизонтальный характер эксперимента дал возможность определить рациональность способа организации обучения аудированию студентов заочной формы обучения. Доказано, что аудирование текстов разных жанров рационально осуществлять с помощью подготовленных экспериментатором памяток относительно выбора СтА в отличие от самостоятельного выбора СтА студентами. Сформулированы методические рекомендации относительно организации обучения будущих переводчиков англоязычной компетентности в аудировании в условиях заочной формы обучения.

Ключевые слова: англоязычная компетентность в аудировании, будущие переводчики, заочная форма обучения, виртуальная обучающая среда Moodle, интервью, фрагменты лекций, новости, объявления, электронный кейс, стратегии аудирования.

RESUME

Martynenko O. Y. Methodology of Forming Prospective Interpreters' English Listening Comprehension Competence in Distance Learning. – As a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies. Specialty 13.00.02 – Teaching Theory and Methodology: Germanic Languages. – Kyiv National Linguistic University of Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2018.

The thesis deals with the problem of forming prospective interpreters' listening comprehension competence in the English language in distance learning.

Theoretical background of listening comprehension competence formation in English for prospective interpreters in distance learning is analyzed. It encompasses the research problem genesis, methodological approaches for listening comprehension competence formation in English for prospective interpreters, the principles, the contents and structure of listening comprehension competence formation in English for prospective interpreters,

psycholinguistic peculiarities for listening comprehension competence formation in English for prospective interpreters, distance learning types and methods for prospective interpreters in English.

The technology of distance listening comprehension competence organization for prospective interpreters is described; audiotexts' selection criteria and procedure in English for teaching correspondence future interpreters listening comprehension in English is represented; a subsystem of exercises for listening comprehension competence formation in English for prospective interpreters in distance learning is created; the process of organization of a distance listening comprehension course for future interpreters is described. The experimental teaching has proved the validity of the suggested methodology; its optimal edition has been substantiated. Methodological recommendations for teachers on organizing prospective interpreters' listening comprehension of the texts of different genres in English have been developed.

Keywords: listening comprehension in English, prospective interpreters, correspondence education, Moodle, interviews, extracts of lectures, the news, announcements, distance learning, distance course, listening strategies.